

Vajdasági magyar fiatalok véleménye a magyarországi továbbtanulásról

Az interjúk a Felsőoktatás szociális dimenziója kutatás keretében készültek¹. A magyar felsőoktatásban öt csoport élvez kiemelt támogatást a felsőoktatásba belépéskor és felsőfokú tanulmányaik során: a szociálisan hátrányos helyzetű, a roma, a kisgyermekes, a fogyatékossgal élő és a határon túli magyar hallgatók. A kutatás során olyan határon túli magyar hallgatókkal készült interjú, akik a Márton Áron Szakkollégiumokban éltek magyarországi tanulmányaik alatt, majd diplomájuk megszerzését követően visszatértek hazájukba. Az interjúk fókuszában a szakkollégiumi évek állnak, alanyaink arról beszélnek, hogy miben, hogyan támogatta őket a kollégium.

„Egy nagy család voltunk: egyszerre apa, anya meg gyerek is.”

Educatio: Bemutatnád röviden a családi hátteredet?

Válaszadó 1: A családom eléggé szét van szakadva. Elvált szülők gyermeke vagyok, a szüleim 14 éves korom óta külön élnek. Tavaly vesztettem el édesapámat. Van egy bátyám, aki 1994 óta él Magyarországon, ott járt egyetemre és utána ott is telepedett le. Gyermeke nem, édesanyámmal napi kapcsolatban vagyok. Jelenleg van egy élettársam, aki szintén magyar egyetemre jár, levelező tagozaton. A mi generációnk elég furcsa, hiszen a háború idején nőtrünk fel, így kimaradt az a periódus, amely az egyetem, illetve a munkába állás között van. A kettő között egy elég nagy űr van, így mindketten azon vagyunk, hogy munkába álljunk és egy biztos, stabil életet tudjunk produkálni. Utána fogunk tudni a családalapítással foglalkozni, mert nem szeretnénk belemenni egy bizonytalan világba és egy gyermeket úgy vállalni, hogy nem tudjuk biztosítani neki azt hogy, amit szeretnénk.

¹ A kutatás az Európai Bizottság Erasmus+ programjának támogatásával, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Tempus Közalapítvány együttműködésében megvalósuló Continuing EHEA reforms in Hungary című, 559232-EPP-1-2014-1-HUEPPKA3-BOLOGNA számú projekt keretében valósult meg.

E: Hogyan teltek a középiskolás éveid?

V1: A középiskolát Szabadkán végeztem, társadalmi-nyelvi irányzaton. Az akkori, húsz évvel ezelőtti időszakban elég komoly tudást lehetett szerezni a középiskolákban. Ha nem is a magyar, a szerbiai oktatási rendszerhez viszonyítva mindenképpen kellő mennyiségű tudást lehetett megszerezni ahhoz, hogy az ember utána tovább tudjon tanulni. Az a négy év arra is szolgált, hogy eldöntsem, mivel is szeretnék foglalkozni. Aztán rájöttem arra, hogy az a négy év sem volt elég, hanem az egyetemi évek is kellett ahhoz, hogy utána rájöjjenek, mi az, amit én valójában szeretnék csinálni az életben. De azt mondhatom, hogy egy olyan középiskolás időszakot éltem meg, amely nem különbözik a másik országok középiskolásainak életétől. Minden olyan lehetőség adott volt, ami egy középiskolás számára kell.

E: Miért döntöttél a magyarországi továbbtanulás mellett?

V1: Engem nagyon érdekelte a történelem, ezért Újvidékre felvételiztem történelem szakra. Fel is vettem. De felvettek Magyarországra is, és én azt választottam. Ennek oka az, hogy Újvidéken nem volt kollégiumi lehetőség, a szüleim meg nem tudtak annyival hozzájárulni a tanulmányaimhoz, hogy lakást bérelhessek. Mindemellett idegen is volt számomra, hogy szerbül tanuljak és sajnos nálunk a magyar felsőoktatási rendszerben sem tisztán magyarul tanulnak a fiatalok. A tananyag egy részét tanulják magyarul és fokozatosan térnek át a szerb nyelvre. Ez számomra 17-18 évesen idegen volt. Mindvégig magyarul tanultam és ahhoz voltam hozzászokva, hogy a magyar nyelv és magyar környezet vesz körül.

E: Hogyan ítélted meg az egyetem előtt a magyarországi felsőoktatást?

V1: Őszintén szólva nem volt róla semmi információ. Egyedül a bátyámon keresztül láttam azt, hogy jó. Ő csak pozitívan beszélt róla. Akkor szembesültem először a magyar felsőoktatással, amikor a felvételre került sor. Az első tapasztalatom az volt, hogy nagyon jól szervezett, jól felépített rendszer, ahol mindenről kapsz információt, minden praktikusán a felvételiző keze alá van rakva és csak el kell dönteni, hogy ki mit szeretne. Komplex tájékoztatást kapsz nyomtatott, most már internetes formában, ahol le van írva minden az összes magyarországi felsőoktatási intézmény minden egyes karától, minden egyes szakáról. A keresztfélévtől kezdve a levelező tagozatig, a kimenet, a bemenet, minden. Miután mindezt először átolvastam, akkor láttam azt, hogy itt teljesen más rendszer elé nézek, mint a szerbiai. Amikor elmentem Újvidékre felvételizni, vadásznom kellett az embereket, hogy megkapják néhány alapvető információt, mint hogy hová is kell beadni a papírokat, hol lesz a felvételi. Nem volt olyan egyszerű. Magyarországon viszont mindezzel kapcsolatban külön tájékoztató napok vannak és ha kérdéssel fordulunk a tanulmányi osztályhoz, akkor azonnal válaszolnak rá. Szóval azt mondhatom, ez egy jól működő rendszer. Ráadásul, ahogy bekerültem a magyar felsőoktatásba, egyből volt arra lehetőség, hogy ösztöndíjat is kapjak. Meg is pályáztam a Magyar Állami A3-as ösztöndíjat, és már úgy mentem továbbtanulni, hogy meg is kaptam. Ez kollégiumi szállással is járt a Márton Áron Szakkollégiumban. Az egyetem kezdetén kissé minden furcsa volt – bár a bátyám ott volt és mindenben segített - de teljesen más világ tárult elém. Szoknom kellett azt a környezetet, hogy minden magyarul van és az egyetemen belül minden meg van szervezve. Ahogy oda beléptem, mint a futószalagon a gyárban, úgy vezettek végig a kezdetektől a lezárásig. Már az első napon, ahogy beiratkoztam, rájöttem, hogy mennyire jó döntés volt az, hogy Magyarországra mentem egyetemre.

E: Mik voltak a fő különbségek a szerbiai közeghez képest?

V1: Egyedül voltam határon túli az egész évfolyamunkon. Kakukktojás voltam, nagyon odafigyeltek rám, miután megtudták, hogy honnan jöttem. Nem találkoztam kiközösítéssel, épp ellenkezőleg: mivel én voltam az egyetlen határon túli, mindenki meg akart ismerkedni velem és segíteni akart. Ilyen szempontból tényleg egy pozitív élmény volt az egyetem, szívesen emlékszem rá vissza. Azért is jó volt bekerülni, mert akkor jöttem rá, hogy mennyire keveset tudunk mi a magyarországi dolgokról, az irodalomról, történelemlről és mindenről, ami Magyarországgal kapcsolatos. Akkor tudatosult bennem, hogy a szerbiai oktatásban ez a rész egyáltalán nincs benne, és nekem mindezt újra kell tanulnom, be kell hoznom a lemaradást. Emiatt párhuzamosan tanultam a lemaradt dolgokat és emellett persze csinálnom kellett az egyetemet. De élveztem, mert teljesen új dolgokat tanultam meg, amire vágytam is. Megtanultam mindazt, ami az előző 18 évből kimaradt és megismertem egy teljesen más világot, egy más rendszert. Most, ahogy hazajöttem, van viszonyítási alapom a munkám során és a társadalom tekintetében is. Mindenben. Ha az ember egy ideig külföldön, vagy más közösségnek a részeként él, utána, hogy ha hazacsöppen, egyből rá tud jönni, hogy mik a hiányosságok, mi az, amiben még fejlődni kell. Amikor hazajöttem, akkor úgy éreztem, mintha egy marslakó lennék a saját közösségemben. Mintha visszatartam volna az időben. Hiszen egy olyan közösségből, társadalomból jöttem vissza, amely 10-20 évvel előrébb jár, mint itt a szerbiai rendszer.

E: Anyagilag hogyan tudtátok megoldani a magyarországi továbbtanulást?

V1: Speciális helyzetben voltam, mivel a bátyám már Pécssett lakott. Ő tehát már tapasztaltabb volt és a tanulmányai mellett dolgozott is. Én is elkezdtem már a kezdetektől dolgozni, diákmunkát vállalva. Az ösztöndíjből csak tényleg minimális költsékezés mellett lehetett megélni, körülbelül az alapszintű havi étkezést fedezte. A határon túliak többsége – ahogyan én is - különböző munkákat vállalt azért, hogy az ösztöndíjat kiegészítve meg tudjon élni.

E: Hol laktál a tanulmányaid alatt?

V1: Akkor indult be a Márton Áron Szakkollégiumi rendszer, pesti központtal, de több vidéki nagyvárosban is létrehozta szakkollégiumot, ahol nagyobb részben határon túliak tanultak. Ezek a bentlakásos kollégiumok, a kollégiumi élet és szállás mellett szakkollégiumi funkciót is betöltöttek. Ez azt jelenti, hogy különböző kötelező órák voltak, amiket a kollégiumon belül teljesíteni kellett a lakhatáshoz. Mondhatom azt, hogy ez egy emelt szintű rendszer volt, amely az egyetem mellett adott plusztudást különböző, a nemzeti identitáshoz kapcsolódó tematikákban. Ezáltal egy jó közösség is formálódott, hiszen jöttek Horvátországból, Kárpátaljáról, Felvidékről, Erdélyből is és annál a létnél fogva, hogy mi határon túliak voltunk, közös sorsként éltük meg mindezt. Mindenki, aki határon túli volt, kimondatlanul is tudta azt, hogy végül is mi mind egy alomból jöttünk - a határon túliak almából, akik megbélyegzettek azáltal, hogy teljesen más társadalomból, rendszerből jöttek és össze kell fognunk ahhoz, hogy itt tudjunk itt maradni az anyaországban és fel tudjuk venni a lépést az anyaországi társainkkal.

E: Miben segítette a szakkollégium a tanulmányaidat?

V1: A kollégium amellett, hogy szállást adott segített minden olyan egyetemi adminisztrációs feladatban, illetve problémában, amivel küszködtem. Segített a tartózkodási en-

gedély elintézésében, amelyre akkoriban szükség volt a magyarországi tanulmányokhoz, hiszen Szerbiának vízumkötelezettsége volt. Segített abban is, hogy hol, mit, mikor kell beszerezni, abban, hogy odafigyeljünk a különböző határidőkre. Akkoriban sokkal jobban lehetett azt érezni, hogy az ember idegen a saját anyaországában, ilyen szempontból volt némi megbélyegzés. Hiába beszélünk magyarul, hiába mentem be az Idegenrendészetre, ugyanolyan feltételekkel bíráltak el, mint egy kínait vagy egy akármilyen más nemzet tagját. Kissé rossz érzés volt az, hogy magyarként még Magyarországon is bizonyítani kell azt, hogy magyar vagy. De hát az ember már csak a szépre emlékszik. Most már csak nevetve gondolok erre vissza.

E: Kitől kértél és kitől kaptál segítséget a tanulmányaidra vonatkozólag?

V1: A tanulmányaim kapcsán szerencsésnek mondhatom magam, mert az én egyetememen az oktatói kar fiatal nagyrészt tanárokból állt össze, akik rugalmasabb, nyitottabb oktatási formát választva, közvetlenebb viszonyt ápoltak a hallgatókkal. Ahogy bekerültem az egyetemre, egyből kollégaként és egyenrangúként kezeltek, mert az oktatók célja az volt, hogy egy olyan szakmabelit faragjon belőlem, akivel utána tovább tudja vinni ennek a szakterületnek fejlesztését. Nagyon pozitív élmény volt, hogy az ember még meg sem kezdte a tanulmányait és már felemelik. Bármilyen kérdésem volt az adott témával, illetve tantárggyal kapcsolatban, mindig nyitottak voltak és segítettek. Tényleg azt lehetett érezni, hogy senki nem volt mellőzve. A másik fontos segítséget az évfolyamtársaim jelentették. A különböző segédanyagokat, jegyzeteket megosztottuk egymással, ha valaki feldolgozott egy tematikát a vizsgára, azt is megosztotta a másikkal. Így a munka mellett sem szenvedtem hiányt. Tudták jól, hogy én dolgozom, ezért bejöttek a munkahelyemre és mondták, hogy ezt és ezt lefénymásoljuk és megkapod, és ebből tudsz készülni. Ez motiválta az embert, hogy tanuljon. Lehet, hogy ha nem kaptam volna meg ezt a plusz segítséget, akkor kimaradtam volna a tanulmányaimból, mert dolgoztam mellette és szép lassan leőrölt volna a munka világa.

E: Miben tudtátok egymást segíteni a külhoni hallgatótársakkal?

V1: Akik a kollégiumban laktak, nem tudtuk ugyanazt a tananyagot vagy segédanyagot használni. Voltak viszont közös tanulások a kollégiumban. Vizsgaidőszakban az ebédlőt kineveztük tanulószobának és ott közösen tanultunk, egymást buzdítottuk. Lefőztük a kávé, közösen megvittattuk a másik tananyagát, és ha valaki megakadt, az is próbált neki segíteni, aki mást tanult. A segítség emberi oldalát kaptam meg a kollégiumon belül azoktól a társaktól, akikkel együtt tanultál. Ha nem is tud szakmailag segíteni, próbál megoldást találni a problémádra és ez is megkönnyíti a tanulást, mert érezted, hogy nem vagy egyedül. Szóval tényleg olyanok voltunk, mint egy kis család. Emiatt nem is éreztem azt a hiányt, amit azok a hallgatók, illetve egyetemisták megkapnak, akik a saját városukban tanulnak. A közösség pont a család hiányát tudta ezzel pótolni. Egy nagy család voltunk: egyszerre apa, anya meg gyerek is. Az első lakói voltunk ennek a kollégiumnak, így megéltük azt, hogy egy munkásszállásból felújítás után élhető kollégium lett, modern felszereltséggel. Végigéltük a kollégium életének minden egyes fázisát és ez segített hozzá, hogy egy kis családként funkcionáljunk és a többi nagy kollégiumhoz képest. Próbáltunk összetartani és mindenki, mindenkit ismert. Magyarországon rengeteg egyetemi kollégium van, de azok mind akkora méretűek, hogy az ember elveszik benne és nem tud annyira integrálódni a kollégium életébe. Néhány fős kis közösségek barátkoznak, de az

Internet és a számítógép miatt az emberek nem közösségi létben élnek, hanem a kis szobákban elvannak, onnan ki sem mozdulnak. Szóval a világ megfordult.

E: Mi segítette még az egyetemi tanulmányaidat?

V1: Nagy segítség volt az, hogy az egyetemnek és a karnak is volt egy nagyon nagy könyvtára, ahol elérhető volt a szakirodalom. Bármilyen, ami a vizsgákhoz, vagy a tanulmányi munkához kellett, ott volt kéznél, nem kellett érte utazni, külön kutatni. Csak a kidolgozással kellett foglalkoznunk. Ráadásul az egyetemen a szakkal kapcsolatos nemzetközi konferenciákat szerveztek, ahol a hallgatók a tanárokkal együtt részt vettek. Így kaptam rálátást arra is, hogyan működik a munka világában ez a szak, amit tanulok. Olyan híres professzorok, szakmabeliek jöttek el a konferenciákra, és olyan aktuális információkat és tudást adtak át, ami még jobban motiválta az embert arra, hogy foglalkozzon azzal, amit tanul. Ez egy plusz oktatást jelentett az egyetemen belül. Annál is inkább, mert a konferenciák a szervezéséből a hallgatók is kivették a részüket. Fel lehetett venni rendezvényszervezés gyakorlati tantárgyat, a tervezéstől kezdve a realizálásig, minden egyes lépcsőfokát megismertük a konferenciaszervezésnek, ami később is jól hasznosítható tudást adott.

E: Tervezel-e továbbtanulást?

V1: Igen, tervben van az, hogy a mostani szakterületemen szakirányú képzettséget szerezzek. Ezt szintén Magyarországon tudom megszerezni, mivel nálunk ilyen típusú diploma utáni specializálódási lehetőség nincs. Így sajnos rá vagyok kényszerülve arra, hogy Magyarországon szerezzem meg ezt a végzettséget. Ráadásul Magyarországon az állam segíti is a tanulni vágyókat a diákhitel programmal, amit 40 éves korig tandíjfizetésre fel lehet venni. Ezzel is ösztönöznek arra, hogy továbbtanulj. Ebben is látszik az, hogy mennyivel előrébb jár a magyar oktatási rendszer, hiszen ha épp parkoló pályán vagy, vagy olyan munkát végzel, amelynek most telített a piaca, akkor sem esel ki a munkaerő-piacról, hanem lehetőség van visszakerülni az oktatása és továbbtanulni. Ez itt elképzelhetetlen. Hiába van felnőttoktatási törvény, ha az csak a polcon létezik, és nem használják úgy, ahogy kellene.

E: Mi befolyásolt abban, hogy a tanulmányaid után haza gyere?

V1: Egyfelől az, hogy az egyetem befejezése után kaptam – ötlet szintjén - egy felkérést. Úgy volt, hogy a helyi városi könyvtárban rendezvényszervező menedzseri munkakört fognak kialakítani, és az én végzettségemmel ez munkalehetőséget jelentett. A másik ok pedig az volt, meg, hogy szeretem a szülőföldemet, illetve a szülővárosomat. Emiatt azzal a tudattal is mentem el, hogy vissza fogok jönni. Azon kis százaléknyi ember közé tartozom, akik nem arra használták fel a magyar oktatásba való bejutást, hogy ott maradjanak, vagy még tovább menjenek, hanem arra, hogy visszajöjjenek. Nekem természetes volt, hogy haza fogok jönni. Közben persze rájöttem arra, hogy nem annyira fenéig tejfel itt az élet, de hát ez már megint más dolog.

E: Mi a jelenlegi munkád?

V1: A helyi vízművekben dolgozom mint munka és tűzvédelemmel megbízott munkatárs. Ez a szakterület kezdetben teljesen idegen volt számomra. Mivel azonban előképzettségem a felnőttképzéssel kapcsolatos, a munkavédelem nem áll ettől messze. Az em-

bereket oktatjuk a biztonságos munkavégzésre. Gyorsan bele tudtam tanulni, bár kissé nehézkes volt, hogy én magyarul tanultam a tanulmányaim során, ám ehhez a munkához az itteni szakvizsgát kellett szerb nyelven letennem Belgrádban. Szenvedtem vele, mivel, hogy a szerb szaknyelvi tudásom nem volt meg. Heteken, hónapokon keresztül kellett felkészülnöm a vizsgára és többnyire a munkán, gyakorlaton keresztül tanultam meg az elméleti részt is. Harmadik kísérletre sikerült a szakvizsgát letennem, mivel nehézséget okozott számomra a szerb nyelvű kommunikáció. Helyi szinten azóta erős szakembernek számítok ezen a munkaterületen, mivel próbálom elsajátítani, illetve behozni az EU-s követelményeket és valahogy szakítani azzal a régi, berögződött rendszerrel, amely még a régi Jugoszlávia idejéből ered. Eleinte kisebb, mostanában nagyobb sikerrel dolgozom, mert egyre többen szavaznak nekem bizalmat, és sok problémával fordulnak hozzám. A jelenlegi munkám tehát sikerélmény a számomra. Köszönhető ez a vállalatvezetésnek is, amely ezt a szakterületet nagyon a szívében viseli, támogatja a munkavédelemmel kapcsolatos továbbképzéseket, szakmai találkozókat.

E: Az anyagi helyzeteddel is elégedett vagy?

V1: Jelenleg egyáltalán nem vagyok elégedett, de úgy vagyok vele, ha a szerbiai viszonylatot nézzük, akkor örülhetek, hogy van munkám és a közszférában dolgozhatok, mert az egy biztos, stabil munkahely. Őszintén szólva, nagyon csalódtam a szerbiai munkáltatói rendszerben és a mostani szerbiai gazdasági rendszerben is. Azt hittem, ha az egyetem befejezte után hazajövök ide, akkor egy elismert munkaerővé tudok válni, be tudok illeszkedni az itteni rendszerbe, a végzettségemnek megfelelően tudok elhelyezkedni. Ez részben sikerült is, hiszen felsőfokú végzettséggel dolgozom, de úgy érzem, hogy a bérezés messze elmarad attól, ami azoknak az embereknek kellene, hogy kapniuk, akik a felsőoktatásban eltöltött éveket felcserélték a munkával töltött idővel annak érdekében, hogy minél színvonalasabb, erősebb munkaerővé váljanak. Úgy érzem ez a kettő nincs arányban egymással, és eléggé alul vannak fizetve az itt lévő diplomások. Nem munkások vannak túlfizetve, hanem azok vannak alulfizetve és alábecsülve, akik felsőfokú végzettséggel a menedzsmentben dolgoznak. Emiatt rengetegen el is mennek innen. A mostani munkakörömben kapott fizetésemnek legalább a dupláját tudnám Magyarországon megkeresni. Ilyenkor elgondolkozik azon ember, hogy érdemes-e ezt a harcot folytatni és a jobb életet várni itt, vagy továbblépni és megfutamodni. Nem tudom. Jelenleg azon a ponton vagyok, hogy kivárok és várom azt, hogy mi fog történni. De életem végéig nem fogok várni, mert túl fiatal vagyok ahhoz, hogy ezt a luxust megengedjem magamnak. Ha pedig családot szeretnék alapítani, erre nagyon nem tudok alapozni. És bár nagyon sajnálom, de válaszút elé fogok kerülni, és az ember akármennyire is szereti a saját közösségét, lehet annyira önző, hogy a saját boldogulását választja. Magyarországon működnek a különböző szakmák életpálya modelljei. Itt is valami ilyen hasonlót kellene talán megtervezni, megvalósítani. Hogy érdemes legyen ebben az országban maradni.

E: Hogyan alakítja az életed az, hogy Magyarországon fejezted az egyetemet?

V1: Nekem kellett egy 3-4 éves átállási periódus arra, hogy megszokjam azt az itteni rendszert. Valamint honosítani kellett a diplomámat, ami nem volt olyan egyszerű. Mondhatom azt, hogy egy speciális szakot végeztem, ami még Szerbiában nem létezik, és ki kellett várnom azt, hogy a diplomahonosítási rendszer változzon. Több mint 8 egyetemet jártam

körbe Újvidéken és Belgrádban, sikertelenül, mielőtt sikerült honosítani a végzettségem. Igaz, hogy végül nem azt honosították, amit végeztem, de hát Istenem, ez Szerbia.

E: A munkádban hogyan hasznosulnak a magyarországi tanulmányaid? Mit hoztál magaddal?

V1: Úgy érzem, hogy a munkám során kaptam egy olyan szemlélet- és látásmódot, ami az itteni embereknek nincs meg. Pont azért nincs meg, mert ez az ország le van maradva több évvel. Nem kapta meg azt a nyugati injekciót, ami Magyarországon már megvan. Nem érték el például azok a bürokratikus változási folyamatok, amik Magyarországot már igen. Úgy érzem, hogy a mi rendszerünk egy nagy romos szerkezet, ami összedőlés előtt van és nincs is aki megszerelje, vagy épp kicserélje újra, ami tovább tudna működni. Jelenleg toldozzák-foldozzák, hogy működjön úgy, ahogy van és nem akarnak tudomást szerezni arról, hogy ez így nem fog hosszú távon menni. Én ebbe a rendszerbe csöppen-tem bele egy közvállalaton keresztül és ide próbálok egy új, fiatalos szemléletet bevinni, több-kevesebb sikerrel. Azért is nehéz ez, mert nálunk még mindig a papíralapú kommunikáció van, az informatikai fejlődés ellenére. Az, hogy a vállalaton belül e-mailen, vagy közös információs rendszeren belül tudjunk kommunikálni, még nem létezik. Én pont ezt a nehézkes kommunikáció-áramlást próbálok valahogy fejleszteni még akkor is, néha furcsán bámulnak rám emiatt.

E: Hol képzeled el a jövődet, öt év múlva?

V1: Ez sok mindentől függ. Attól például, hogy a párom hol kap munkát, vagy hogy hogyan tervezzük a családalapítást. De attól is, hogy tudok-e itt szakmailag előre lépni, hogy lesz-e egy olyan élhető közösség, ahol nem csak a politika számít, hanem az is, hogy szakmailag ki mit tud hozzátenni a fejlődéshez. Mert úgy érzem, hogy ahhoz, hogy itt tudjunk maradni, félre kell tenni a politikát és a közösséget kell újra formálni. Nagy veszteség érte ezt a közösséget az elmúlt húsz év folyamán, és ha nem tudunk ebben előre lépni és orvosolni mindezt, a közösség meg fog szűnni, hiszen nem lesz meg az ereje, hogy a tagjait megtartsa és segítse.

E: Ha nem így alakul, milyen más terveid vannak?

V1: Ebben a helyzetben mindenféleképpen Magyarországra fogok továbblépni, mert folyamatosan azt látom, hogy az ottani szakmai érvényesülésre nincs hatással a politika. Sajnos itt, nálunk az élet minden egyes szeglete a politikáról szól. Az egyszerű ember ebbe belefárad, nem tud ezzel azonosulni. Azért is érzem azt, hogy Magyarországon volna lehetőség arra, hogy szakmailag tovább fejlődjek, mert az a szakirány, amivel én foglalkozom, ott most épp felfutóban van. Folyamatosan nézem a munkalehetőségeket, hiszen nem tudhatom, mikor kerülök egy olyan helyzetbe, hogy lépnem kell. Sajnos oda jutottam, hogy 4-5 évvel előre kell gondolkodnom és nem csak a holnappal, meg a mával foglalkozni. És a mostani helyzet azt generálja, hogy igenis ott kell lennie a másik oldalon annak a lehetőségnek, hogy az ember bármikor itt hagyja a szülőföldjét, ha az élet úgy hozza.

Az interjút Pásztor Krisztina készítette.

„Az oktatási rendszer egy meleg akolban tart”

Educatio: Kérlek, mutasd be a családi hátteredet!

Válaszadó2: Szüleim középiskolai végzettségűek. Édesanyám asszisztens, édesapám szakmája szerint kereskedő, de jelenleg szociális gondozóként dolgozik. Egy egyetemista öcsém van, Magyarországon tanul. A szüleim minden továbbtanulást érintő döntésben támogattak, bár nyilván próbáltak kicsit terelgetni. Eléggé korán nyilvánvalóvá vált a számomra is, hogy igazán a bölcsészeti- és társadalomtudomány érdekel. Ők pedig soha nem mondták azt, hogy legyek ügyvéd vagy orvos. Nagyon őszinte és jó a kapcsolatunk.

E: Milyen a jelenlegi élethelyzeted?

V2: Jelenleg egyedül élek. Ez egy eléggé új szituáció, pár hónapja költöztem. Mivel én már az egyetemi évek alatt is kollégista voltam, eléggé hozzászoktam a családtól távoli élethez. Igazából az ember, amíg otthon lakik a szüleivel, addig gyerek marad. Nagyon kellett már ez a különköltözés. Megtapasztalni, hogy milyen számlákat fizetni, amikor nem lehet számítani arra, hogy anya vagy apa kiségtessen. Ez egy nagyon érdekes tapasztalat. Félttem egy kicsit attól, hogy magányos leszek, de úgy szoktam mondani, hogy a lakással még a mézesheteket töltjük. Végül is az egyetem alatt is önálló voltam, s bár nem kellett számlákat, vagy lakbért fizetnem, már ekkor próbáltam anyagilag is minél önállóbb lenni, ezzel is segíteni a szüleimet. Több ösztöndíjam is volt, ezeket úgy osztottam be, hogy ne kelljen tőlük pénzt kérni. Épp emiatt kissé nehéz is volt miután hazajöttem, hiszen a másfél év alatt, amikor otthon laktam, volt egy hónap, amikor nem dolgoztam.

E: Hogyan jellemeznéd a középiskolai éveidet?

V2: A második évfolyama voltunk a gimnáziumnak. Kevesen voltunk, egy nagyon összetartó közösségben, még az évfolyamok között is volt egy közös identitás. Azóta is tartjuk a kapcsolatot egymással. Szerintem a középiskolai évek fejlődés-lélektani szempontból nagyon meghatározóak. Nekem is sokat alakult a személyiségem ebben az időszakban. Ez egy jó kis hely volt, s most félig felnőtt fejjel úgy érzem, a saját gyermekem is oda íratnám be.

E: Miért választottad a magyarországi továbbtanulást?

V2: A döntésnek voltak objektív elemei is. Ha magához a városhoz ragaszkodom, kevés lett volna a választási lehetőségem. Itt csak néhány felsőoktatási intézmény van. Ezek közül a tanítóképző állt közel hozzám, de nem szerettem volna tanító néni lenni. Tehát mindenképpen el kellett volna mennem. Ha pedig belföld (Újvidék) és a magyarországi képzés között lehet választani, akkor inkább magyarul tanulnék, hisz az az anyanyelvem. Másfelől, a város maga is csábítóbb volt a számomra és sokkal több volt az ösztöndíj lehetőség. Anyagilag is kisebb költséget jelent a magyarországi felsőoktatás. Ez számos apró dologból tevődik össze. Nálunk minden egyes vizsgáért, beiratkozásért fizetni kell, kötelezően meg kell venni a tankönyveket. Mindez egy alsó-középosztálybeli családnak, mint az enyém is, egy nagy teher. Magyarországon miniszteri ösztöndíjas voltam, ki tudtam fizetni a kollégiumot, s a félévek során aztán ehhez jött még hozzá a szociális ösztöndíj is. Ezt gyakorlatilag bárki kapott, aki határon túli, ugyanis az egyenlő volt a hátrányos helyzettel. Mindemellett kaptam tanulmányi ösztöndíjat is és azokban az években, amikor

egy hallgatói mentorprogramban mentorként dolgoztam, fizetést is. A jobb félvekben nagyon jól tudtam élni, egy minimálbényi összeget kerestem.

E: Mi volt a véleményed a magyarországi felsőoktatásról, mielőtt oda mentél?

V2: Magyarországon a bürokrácia sokkal szigorúbb, és ez a felsőoktatásra is érvényes. Nyilván ennek vannak negatív következményei is, de azért ez egy eléggé körülhatárolható rendszer. Akkor is azt éreztem, hogy nincsen sok kérdésem, az ember feltalálja magát a rendszerben - akár a felsőoktatási rendszerben is. Nincs olyan, hogy vagy így vagy úgy. Egyértelműek az elvárások. Maga a felsőoktatási intézmény és a képzés pedig magas színvonalú volt – ez is fontos választási szempont.

E: Hogyan élted meg a szakkollégiumi létet?

V2: A nagy egyetemi kollégiumokhoz képest ez egy kisebb közösség volt, alig százan voltunk és sokan vajdaságiak. Eléggé homogén volt a közeg, mindenki határon túli volt. Ez is egy speciális helyzet. A szakkollégiumi részét sokszor nyűgként éltük meg, mert minden félévben szakkollégiumi órát kellett felvenni, voltak plusz tárgyak, vizsgázni kellett. Viszont a szakkollégiumban sokat segítettek, például az ügyintézésben, nem nekünk kellett menni. Otthonos környezet volt. A tanulmányokban pedig ott voltak a felsőbb évesek, akik segítettek, ha kellett.

E: A szakkollégiumon kívül, a magyarországi hallgatótársaidtól is kaptál segítséget? Együtt tudatok működni?

V2: Persze. Mi az alapszakon is kevesen voltunk, mesterszakon még kevesebben, alig tízen. Az is egy kis közösség volt, sokat tanultunk együtt, készültünk a vizsgákra. Nagyon sok olyan tantárgy volt, amikor előadást kellett tartanunk, ilyenkor elmentünk egymáshoz a kollégiumba, felkészülni. Mesterszakon, csináltunk kis kutatásokat is, ilyenkor hárman-négyen kutatói csoportokba tömörültünk, végigvittünk egy kis empirikus kutatást a kérdőívsterkesztéstől az adatfelvételen át az adatfeldolgozásig. Utána a produktum megírását is felosztottuk egymás között, hosszú órákat egy helyiségben töltöttünk és dolgoztunk.

E: Te is segítettél a hallgatótársaidnak?

V2: Persze, akár a jegyzetek odaadásában. Ha valaki valamiért nem tudott egy-egy órára bejárni, a jegyzeteket folyamatosan cserélgettük. Hallottam olyan karról is, ahol a hallgatók pénzért árulták a jegyzetüket. Nálunk ilyen nem volt.

E: Volt-e különbség a magyarországi, illetve a vajdasági hallgatótársaid segítsége között?

V2: Nem, valahogy nem is éreztem az öt év alatt, míg én ott tanultam, hogy bármikor meg lettem volna különböztetve a magyarországi társaimhoz képest. A tanárok szempontjából és a társaimmal kapcsolatban sem éreztem ezt, egyáltalán nem is volt senkinek a fejében az, hogy én határon túli lennék.

E: Az egyetemi éveid alatt a tanárok hogyan segítettek nektek? A tanári támogatás miben nyilvánult meg?

V2: A tanárok is segítőkészek voltak, ha bármi problémánk volt, nem kellett őket különösebben üldözni a kérdéseinkkel. De ezen kívül nem volt mentorunk, vagy ilyesmi.

Már elég korán már, az alapszak második évétől volt egy tanár, akivel emberileg is jóban lettem. Ő volt az, akinél mind a két szakdolgozatomat írtam, és hozzá fordultam, ha volt valamilyen kérdésem, főleg a vizsgákkal kapcsolatban. Nagyon sok fiatal tanár volt. Főleg a harmincas, negyvenes korosztály, akik szellemükben is frissek, folyamatosan járnak konferenciákra, mindig a legújabb kutatásokat kellett olvasnunk. Sokszor olyat is, amit még le sem fordítottak magyarra. Tehát szakmailag is nagyon friss társaság volt. Összességében úgy érzem, hogy senki sem akadályozott, segítettek. Minden lehetőség adott volt ahhoz, hogy előre haladjak. Nyilván megvoltak az elvárások, ott kellett lenni az órán, jegyzetelni, tanulni kellett. De ezek az elvárások tiszták voltak. Ha jól teljesítettem ötöst kaptam, de amikor megbuktam egy vizsgán, akkor sem éreztem azt, hogy azért történt, mert a tanárnak rossz napja volt, hanem azért mert én nem tanultam meg rendesen az anyagot.

E: Milyen külső, technikai segítséget nyújtott az egyetem?

Jól felszerelt volt, voltak számítógépek, wi-fi. Minden technológiai feltétel adott volt ahhoz, hogy a tudást át tudják adni. Az Egyetemnek nagy könyvtára van, így az egyetemi évek alatt csak azokat a szakkönyveket vettem meg, amikről úgy éreztem, hogy jól fog jönni, miután befejezem az egyetemet. Nem volt olyan, mint a jogászoknál, orvostanhallgatóknál, hogy rengeteg szakkönyvet meg kell venni, súlyos pénzekért. A tanárok is törekedtek arra, hogy olyan szakirodalmakat adjanak, amelyek megvannak a könyvtárban, ne kelljen külön megvenni. Sokszor nem is könyvből, hanem tanulmányból tanultunk, amelyek akár elektronikusan is elérhetőek, különböző szaklapokból. Nem volt olyan eset, amikor úgy éreztem volna, hogy azért nem tudok előre haladni, vagy azért nem tudok tanulni a vizsgára, mert nem lehet megszerezni a szakirodalmat.

E: Mennyire volt jellemző és egyáltalán szükséges az elektronikus kommunikáció a tanárok és a hallgatók között?

V2: Órán kívül e-mailben kommunikáltunk. Akár a konzulenssel is e-mailben küldöztettük a szakdolgozatot, de a beadandó dolgozatokat is így küldtük el. Volt olyan hallgató, akinek nagyon sokáig nem volt laptopja. Nem is értettem, hogy ő meg hogy tudott egyáltalán felkészülni, vagy lépést tartani. Már az órák felvétele is elektronikusan zajlik, számítógép nélkül ez sem megoldható. Szinte minden elektronikusan ment.

E: Ehhez a szakkollégium is megfelelő háttérrel biztosított?

V2: A szakkollégiumban is volt gépszoba, ahol voltak számítógépek. Az egyetemen is nagyon sok számítógép van. Van egy külön számítógépes tér, illetve ott a könyvtár is, ahol szintén van több száz számítógép, amelyekhez ingyenesen tudnak hozzáférni a hallgatók. Igazából megoldható nyilván saját számítógép nélkül is, csak akkor az embernek az életét ahhoz kell igazítania. Nem tudod este 10-kor felvenni az órát, hanem azt be kellett iktatni a napirendbe.

E: Mit gondoltál, hogyan fogja befolyásolni a jövődet az, hogy Magyarországon fogsz tanulni?

V2: Amikor elkezdtem ott tanulni akkor azt éreztem, hogy én nem is jönnék haza, ott élnék tovább. Úgy éreztem, hogy akkor nekem ott volt a helyem. Igazából azt éreztem, hogy ott több a lehetőségem. Nem volt azért annyira fekete-fehér, de amikor az ember egyetemen elkezdi tanulni egy szakon, akkor inkább azon belül látja meg a lehetőségeit.

E: A Hogyan alakult, hogy az egyetem után mégis hazajöttél? Hogyan hoztad meg a döntést?

V2: Teljes mértékben magánéleti döntés volt. Amikor utolsó éves lettem, még küldözgettem Budapestre a CV-kezt, hogy hátha mire befejezem, addigra lesz is munkám. Aztán szerelmes lettem és hazajöttem.

E: Hogyan indult a munkaerő-piaci szereplésed?

V2: Azt mindig szokták mondani, hogy itt nagyon nehéz munkát találni, a fiatalok gyakran elmennek, mert nincs mit dolgozniuk. Ez nyilván igaz is, de az én példám nem ezt támasztja alá. Hozzá tartozik az is, hogy én úgy voltam vele, hogy nekem jöhet bármi, csak dolgozzak. Nem az volt a tervem, hogy csak a szakmámban vagyok hajlandó dolgozni. Februárban kaptam meg a diplomát és már márciusban elkezdtem dolgozni egy telemarketinges cégnél. Nagyon jó tapasztalat volt. Szörnyű volt ott dolgozni. Telefonálgatni kellett embereknek, hogy vásároljanak. Ottani viszonylatban elég sokáig bírtam ott, márciustól egészen augusztusig, tehát majdnem fél évet. Utána úgy éreztem, hogy ott kell hagynom, mert különben megőrülök. Felmondtam, novemberben elkezdtem a helyi televíziónál riporterként dolgozni és onnan jöttem át a jelenlegi munkahelyemre.

E: Jelenleg mit dolgozol?

V2: A helyi színházban vagyok szervező-koordinátor. Művészeti titkár a puccosabb megnevezése a posztomnak. Minden olyan szervezési feladatot ellátok a színház életében, amire szükség van. Repertoárt, próbarendet készítek, pályázatokat írok, megcsinálom az elszámolásokat. A munkámnak tehát van egy kreatívabb és egy szárazabb irodai része is, de összességében nagyon izgalmas és változatos. Szeretek itt dolgozni. Érzem, hogy megbecsült vagyok, fontos az a munka, amit végzek. Dolgoztam előtte már két helyen is, de mindig azt érzetem, hogy ha éppen nem tudok bemenni, attól még ugyanúgy megy a munka, nem áll meg az élet. Itt sokkal inkább érzem, hogy számít a munkám. Ez egy kis közösség, családias a légkör.

E: Érted-e annak előnyét vagy hátrányát, hogy Magyarországon diplomáztál?

V2: Sajnos amikor elkezdtem dolgozni a telemarketinges cégnél, elhanyagoltam a honosítást. Így amikor jelentkeztem a színházba, először csak azért nem vettek fel, mert nem volt honosítva a diplomám. Az előző munkahelyre is középiskolai végzettséggel vettek fel. Ősszel beadtam a honosítást és végül a mostani munkahelyemen úgy alkalmaztak, hogy már el volt indítva a folyamat. Nyilván tehát az egyetemi végzettséget igénylő munkához hátrány volt a honosítás hiánya. Önmagában azt, hogy nekem honosított diplomám van, tehát Magyarországon szereztem végzettséget, nem éreztem sem előnynek, sem hátránynak. A jelenlegi munkámhoz pusztán az egyetemi végzettség volt a feltétel. Akár lehetnék gépészmérnök is.

E: Hogyan alakítja az életed az, hogy Magyarországon tanultál?

V2: Összehasonlítási alap nélkül nehéz erre válaszolni. Nem tudom hogyan alakult volna, ha nem Magyarországon szerzek diplomát. Én úgy érzem, hogy több lehetőségem van így. Már csak abban is, hogy ha itt mondjuk nem jönnének be a számításaim, akkor könnyen átmehetek Magyarországra. Vagy akár az EU-ba bárhova. Ebből a szempontból nagyobb lehetőségi köröm van, mint valakinek, akinek szerb diplomája van. Mondhatnék ilyet is, hogy nyitottabbá tesz az, hogy Magyarországon tanultam. De hátránya is van

annak, hogy nem itt végeztem, mert például nem elég jó a szerb nyelvtudásom. Ahhoz képest, hogy itt dolgozom, sokkal jobban kellene tudnom szerbül.

E: Vissza kellett-e illeszkedned az itthoni környezetbe?

V2: Nem. Nem éreztem azt, hogy teljesen kidobott, kilökött volna magából ez a közönség, mert maradtak itthon barátaim is jócskán. Főleg a gimnáziumból. Ráadásul gyakran jártam haza. Nem szakadtam el itthonról, fenntartottam a kapcsolatokat. Amikor befejeztem az egyetemet, azért kissé azt éreztem, hogy kilökött a rendszer, és fel kell találnom magam. Azt éreztem, hogy nem tudok mit csinálni, nem tudom, hogy most mi lesz velem. Ez talán a kapunyitási pánik, amin a frissen végzett egyetemisták át szoktak esni. Én is éreztem azt az elvárást, ami valószínűleg inkább csak magamból fakadt: most felnőtnek kell lenni és mindjárt tudnom kellene, hogy mit akarok az élettől. De ez a valóságban nem így van, hiszen az oktatási rendszer egy meleg akolban tart, ahol mindenki tudja a dolgát. Órákra kell menni, vizsgázni, menni tovább. Éreztem, hogy tudnom kellene, hogy mit kellene csinálnom, de nem tudtam, hogy mit, merre.

E: Tervezel-e továbbtanulást?

V2: Inkább csak addig terveztem, amíg nem láttam, hogy lenne olyan munka, amit szívesen csinálnék. Akkor arra gondoltam, hogy visszamegyek a rendszerbe és továbbtanulok. A PhD iskolák is mégiscsak valamennyire az oktatási rendszer. Másik szakon újra egyetemet kezdeni, azt egyáltalán nem terveztem. Most nem érzem azt, hogy újra tanulnék, de nem is zárkózom el ettől. Igazából a PhD programot bármikor meg lehet csinálni, ha az embernek úgy alakul az élete.

E: Hol képzeled el a jövőd öt év múlva?

V2: Ez nagyon nehéz kérdés. Most talán itt maradnék. Ez a munka elég hullámvölgyes, minden nap más, így azt nem tudom, hogy még öt évig ugyanitt dolgoznék-e. Ezt nem terveztem el, de most egy jó darabig itt látom magam. És nem ártana férjhez menni.

E: Szívesen alapítanál itt családot?

V2: Jelenleg egyedülálló vagyok, és bár nem érzem magam éretlennek egy ilyen életszakaszhoz, még nincsenek olyan körülményeim, hogy ez egyáltalán reális lenne. Szívesen maradnék itt. Sokan vészmadárkodnak, hogy jaj, itt a magyarságnak nincsen jövője. Hogy egyszer csak el fogunk fogyni. De úgy érzem, hogy maga az, hogy kisebbségi létben nőttem fel, az én személyiségfejlődésemre pozitív hatással volt. nyelvileg is, de abban is, hogy egy heterogénebb környezetben nőttem fel, ezáltal nyitott vagyok a világ felé. Szeretném, hogy a gyerekem is egy ilyen multikulturális környezetben éljen és nőjön fel.

Az interjút Pásztor Krisztina készítette.